

# REDAKTIONELT FORORD

## **Landbrugets markeder og økonomi: På vej mod ny balance?**

De seneste måneder har været kendetegnet ved, at priserne på landbrugsvarer ser ud til at have nået toppen og nu er ved at nå et nyt balancepunkt. Igennem det seneste år har priserne på især korn- og mejeriprodukter været kraftigt stigende, men stigningen ser ud til at være standset og er afløst af prisfald. Faldende efterspørgsel og forventninger om en stigende produktion har betydet, at markedet har reageret og igen er ved at finde en ny ligevægt.

Den nye ligevægt skal findes på et landbrugs- og fødevaremarked, som gennem de senere år har været udsat for væsentlige forandringer og »stød«: Liberaliseringen af landbrugspolitikken og den fortsatte gradvise afvikling af landbrugsstøtten medfører nye markedsstrukturer. Globaliseringen og større bevægelser af varer, arbejdskraft, kapital, virksomheder og viden over grænser ændrer de hidtidige samhandelsmønstre. Desuden har den stigende vækst i Asien samt den politiske opprioritering af bioenergi afgørende ændret efterspørgslen på landbrugs- og fødevaremarkederne. Det er midt i disse turbulente påvirkninger, at en ny markedsligevægt skal etableres.

Svinekød lever lidt sit eget liv i denne sammenhæng: Dels er markedstilpasningen noget langsommere, dels kører cyklerne på dette marked sit eget løb mere eller mindre uafhængigt af de generelle markedsforhold.

Landbrugets omkostninger er også steget, og dermed er landbrugets fordele ved prisstigningerne begrænset. Også her er der tegn på, at udviklingen er ved at stoppe. Ikke bare i Danmark men i hele den vestlige verden er der tegn på, at vi står foran en økonomisk afmatning. Dermed kan den nuværende overophedning af økonomien begrænses, der vil komme færre flaskehalse, og der bliver genskabt en bedre balance mellem udbud og efterspørgsel.

Oliepriserne, som både direkte og indirekte har en væsentlig betydning for landbrugets omkostninger, ser også ud til at have toppet. Selv om det er meget usikkert at komme med bud på den fremtidige oliepris, og selv om hele verden står over for store energimæssige udfordringer i de kommende tiår, er der udsigt til, at olie- og energipriserne har toppet – i hvert fald for en periode.

Midt i disse nye markedssignaler og med øget fokus på globalisering og international konkurrenceevne, vil der stadig være brug for politisk og markedsøkonomisk styring. Dette nummer af Tidsskrift for Landøkonomi indeholder aktuelle aspekter af disse mål og midler i landbrugs- og fødevarepolitikken – midt i en brydningstid.

Den første artikel har emnet: *Hvorfor skal landbruget interessere sig for sundhed?*, og er skrevet af chefkonsulent Klaus Jørgensen, Landbrugsraadet. Budskabet er bl.a., at sundhed skal tænkes ind i fødevareproduktionen, og at hele værdikæden skal have fokus på sundhedsparameteren. Det viser sig dog også, at danskernes motivation til at leve sundere er begrænset. Set ud fra en samfundsøkonomisk vinkel er der derfor brug for at gøre markedet mere effektivt, og for at ændre forbrugernes adfærd.

Konklusionen er også, at styring og regulering af forbruget af fødevarer via afgifter har en begrænset effekt. Derimod har kampagner og oplysning vist de bedste resultater i forhold til et øget forbrug af sunde produkter. Vurderingen er dermed også, at en lavere moms på frugt og grønt ikke er en optimal måde at forbedre sundheden på.

Netop frugt- og grøntsektoren analyseres nærmere i den efterfølgende artikel, *Den danske frugt- og grøntsektor: Udvikling, udfordringer og mulige initiativer*. Udgangspunktet er, at den danske frugt- og grøntsektor i de senere år har været inde i en stagnation med faldende vækst, produktion og indtjening. Dette er på trods af, at netop frugt og grøntsager spiller en væsentlig rolle i den sundhedsbølge, som for tiden breder sig i den vestlige verden.

På den baggrund er der brug for at få identificeret de udfordringer, som den danske frugt- og grøntsektor står overfor. Her er der tale om både styrker, svagheder, trusler og muligheder. Der er her en række forhold, som er af afgørende betydning for sektorens konkurrenceevne og fremtid. På den baggrund kan der opstilles en række mulige tiltag og initiativer, som kan være med til at skabe fornyet bæredygtig vækst i sektoren.

Det konkluderes bl.a., at både producenter, salgs- og forarbejdningssektoren og det offentlige har en rolle at spille, såfremt der skal findes og iværksættes løsninger.

Den tredje artikel har titlen: *SIMAP Kontraktbørs – simpel, effektiv og sikker handel med kontrakter* og er skrevet af Peter Bogetoft, Dan Lund Christensen, Ivan Damgaard, Thomas Jakobsen, Kurt Nielsen og Jakob Pagter. Artiklen tager udgangspunkt i, at Danmarks første børs for sukkerroe-kontakter blev startet i januar 2008. Det var samtidigt verdens første større anvendelse af en ny teknologi, som muliggør simpel, billig og effektiv afvikling af sådanne børser.

Det unikke er, at det dermed er muligt at kombinere den viden, som mange aktører har, uden at den enkeltes aktørs viden nogensinde bliver kendt af andre end ham selv. Denne situation opstår

ofte i landbrugs- og fødevarersektoren, idet landmænd og den tilhørende forarbejdningsindustri har både fælles og modstridende interesser. På den ene side er der en fælles interesse i at skabe en stor samlet profit ved at minimere omkostningerne til produktion og forarbejdning af produkterne og ved at maksimere salgsrevenue af de forarbejdede produkter. På den anden side er der typisk modstridende interesser, når det drejer sig om fordelingen af den samlede profit. Det gælder naturligvis, når forarbejdningsleddet er investorejet, men det gælder også i nogen grad når forarbejdningsleddet er landmandsejet, idet forskellige producentgrupper hver især kan ønske en så stor del af kagen som mulig.

I artiklen ses, hvorledes anvendelse af den nyeste forskning og udvikling indenfor kryptografi gør det nemt og billigt at etablere sådanne markeder. Samtidig illustreres betydningen af dette med henvisning til den netop afviklede første dobbeltauktion for sukkerroekontrakter, og det skitseres, hvorledes de nye metoder kan tænkes anvendt til etablering af andre mekanismer og institutioner, som kan fremme indtjeningen i landbruget.

I den sidste artikel, *Regionale handelsaftaler og deres placering i globaliseringen*, illustreres også, at der stadig er et betydeligt – og i en vis grad stigende – styring af den internationale landbrugs-handel. Regionale handelsaftaler – frihandelsaftaler, toldunioner og lignende – mellem forskellige lande får stadig større betydning. 30-40 pct. af den internationale handel sker i dag inden for regionale handelsaftaler, og der er over 200 aktive aftaler i dag. I gennemsnit er et land med i 4 forskellige regionale handelsaftaler. Globalisering og regionalisering foregår dermed parallelt.

Regionale handelsaftaler kan på den ene side være en erstatning for en yderligere WTO-liberalisering – på et tidspunkt, hvor der for alvor er problemer i at komme videre i WTO-forhandlingerne. På den anden side kan det være første skridt i retning af en mere generel åbning af landenes handel og økonomi over for omverdenen. Man kan derfor ikke sige noget entydigt om fordele og ulemper, idet regionale handelsaftaler kan både fremme og skævvride den internationale handel. Der er dog set markante eksempler på skævvridning som følge af regionale handelsaftaler.

God læselyst

Af ph.d., cand. agro. & merc. Henning Otte Hansen (ansvarshavende redaktør),  
Fødevarøkonomisk Institut, Københavns Universitet

